Aurel Filimon - fondator al colecţiei de carte românească a Bibliotecii Municipale din Târgu-Mureş

AURICA CÎMPEAN
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

Aurel Filimon - Founder of the Romanian Book Collection of the Târgu-Mureş Municipal Library

Aurel Filimon is a complex personality of the interwars culture. He has activated as teacher, collaborator of the famous professor Al. Tzigara-Samurcaş and also as secretary of the Museum of National Art in Bucharest, archaeologist, curator, librarian and, finally, director of the Târgu-Mureş Municipal Library.

After 1918, when he has set with his familly in Târgu-Mureş, he began to make steps for establishing a museum of archeology and ethnography and three years later, in 1921, after opening the museum, he was appointed its custodian. The opening of the Museum of Natural Sciences is also due to him. In 1922 he became librarian at the Târgu-Mureş Municipal Library, and, between 1936-1940 he was the director of this library.

Aurel Filimon might be called „the father of the Romanian books" in the collections of local library. He has allways considered that Romanian books have a double role: first, they give to the minority elements the opportunity to familiarize themselves with the products of Romanian literary and scientific works and second, it refers to the chance offered to Romanians to get to know their culture better and to contribute to the development of our culture.

He was interested in developing the library collections, especially the Romanian collections, and all his efforts have been made in this direction. He has used different ways of getting more books for the library: acquisitions, even on his own expenses, donations from individuals or institutions. If the Romanian books collection was quite small, around 3.000 volumes, at the moment he has started his activity as a librarian, after 1940, when he had to leave Târgu-Mureş because of political reasons, there were no less than 14.200 volumes, mostly achieved through donations.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

Keywords: *Aurel Filimon, Târgu-Mureş Municipal Library, Romanian books, library collections, book acquisition.*

„Aurel Filimon este o personalitate complexă a culturii româneşti interbelice. El face parte structural din pleiada de intelectuali, afirmată ca generaţie a marii Uniri, formată şi interesată să construiască o spiritualitate românească la nivelul ţării întregite."[1]

Aurel Filimon a activat ca învăţător, asistent al profesorului Al. Tzigara-Samurcaş şi secretar la Muzeul de Artă Naţională din Bucureşti, arheolog, muzeograf, bibliotecar, iar apoi director al Bibliotecii Municipale din Târgu-Mureş.

După ce în 1918 s-a stabilit la Târgu-Mureş, Aurel Filimon a început să facă demersuri pentru înfiinţarea unui muzeu de arheologie şi etnografie; în 1921, după deschiderea Muzeului, a fost numit custode al acestuia. Tot lui Filimon i se datorează şi deschiderea Muzeului de Ştiinţe Naturale. În 1922 a fost numit bibliotecar la Biblioteca Orăşenească din Târgu-Mureş iar, din 1935 până în 1940, a ocupat scaunul de director al acestei instituţii.

A fost membru al Societăţii Maghiare de Etnografie, al Societăţii Maghiare de Ştiinţe Naturale şi al Societăţii Maghiare de Geologie.

Pe Aurel Filimon îl putem numi „*părintele cărţii româneşti*" din colecţiile bibliotecii târgumureşene. Ocupându-se de achiziţia de carte, a luptat cu toate forţele sale pentru a mări fondul de carte al bibliotecii şi, mai ales, al celui de carte în limba română; a depus eforturi pentru a colecţiona publicaţii, cărţi şi periodice de valoare istorică sau culturală deosebită, plus achiziţiile făcute din tot ceea ce a apărut pe plan naţional în creaţia literară, artistică şi ştiinţifică românească în perioada interbelică.

Cartea românească în oraşul Târgu-Mureş are, după Filimon, un rol dublu, şi anume: ea dă „*posibilitatea elementului minoritar să se familiarizeze cu produsele literare-ştiinţifice româneşti, iar din alt punct de vedere elementului românesc să cunoască literatura română şi să contribuie la dezvoltarea ei.*"[2]

---

[1] Melinte Şerban, ***Mărturii prin vreme***, în ***Caiete mureşene***, 8, Târgu-Mureş, Fundaţia Culturală „Vasile Netea", 1999, p. 25.

[2] ***Fondul de Arhivă al Bibliotecii Judeţene Mureş***, dosar 1932, f. 110.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

În 1922, când îşi începe activitatea la biblioteca târgumureşeană, existau 25.000 de cărţi ungureşti şi doar 3.000 româneşti - extrem de puţine, din care circulau doar 2.400; restul de 600 de volume erau predate pentru compactare de aproape un an de zile.[3]

Aurel Filimon a sporit an de an colecţia bibliotecii, aceasta fiind astfel în conformitate cu interesele publicului.

Pentru a sublinia importanţa bibliotecilor, şi mai ales a Bibliotecii Orăşeneşti din Târgu-Mureş, într-o scrisoare adresată Consiliului Orăşenesc, Aurel Filimon a făcut referire la diferite biblioteci publice „*aflătoare în acele oraşe unde există şi altele ştienţifice cu multe 100.000 volume*."[4] El a arătat că acele oraşe au dezvoltat biblioteci cu zeci şi sute de mii de volume pentru că au înţeles „*rolul bibliotecilor şi misiunea lor pe cari o au în educaţia socială*."[5]

Era de părere că doar şcoala nu este suficientă pentru a ne da „*cunoştinţele necesare pentru a ne putea validita poziţiunea socială indiferent de cariară. Şcoala ne dă bazele, începuturile culturale cu a căror ajutor putem în viaţă să ne îmbogăţim cunoştinţele, şi dacă după terminarea şcoalelor nu ne vom ocupa cu meseria cititului vom ajunge tot la aceea primitivă întunăciune dela care am pornit*."[6]

Pentru a argumenta cele spuse, Aurel Filimon îi citează pe Morel şi pe Pelison. În lucrarea sa despre biblioteci, apărută în 1908, în 2 volume, Morel spunea că „*Bibliotecile publice sunt singurele mijloace educative, conferinţele, cursurile şi alte modalităţi de propagarea ştiinţelor sunt numai temporare, singura educaţie cu valoare absolută este autoeducaţia deoarece învăţăm conduşi de un scop oareşcare*."[7] Pellison spunea, la rândul său, că „*dintre toate mijloacele educaţiei libere, bibliotecile publice sunt acele cari au ceea mai mare influenţă educativă şi socială*."[8]

---

[3] Dimitrie Poptămaş, ***Aurel Filimon bibliotecarul***, în ***Aurel Filimon: consacrare şi destin***, Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 2001, p. 85.

[4] ***Fondul de Arhivă al Bibliotecii Judeţene Mureş***, dosar 1925, f. 48.

[5] ***Ibidem***.

[6] ***Ibidem***.

[7] ***Ibidem***.

[8] ***Ibidem***.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

În opinia lui Aurel Filimon, popoarele din Apus, pe care le numim culte, au înţeles că cea mai straşnică armă de existenţă a unui „*Neam şi Ţară*" este cultura, însă nu centralizată, ci „*decontrolizată*," formând centre culturale în diferite regiuni, putând astfel a deştepta pe fiecare cetăţean la concepţia conştiinţei naţionale. El consideră că „*Biblioteca are menirea ca pe motivul de reciprocitate să concentreze toate rezultatele culturale ale diferitelor popoare, uşurând şi contribuind la o dezvoltare generală, fără îndoială în primul rând la dezvoltarea naţională şi limba literară. Biblioteca este şcoala vieţii care învaţă nu pentru notă de certificat pentru nevoile împinse de existenţă. Prin literatura frumoasă, pe lângă distracţia pe care o dă cititorului, îl învaţă la o limbă frumoasă, care este ultima expresie a gradului de cultură naţională. Literatura frumoasă prin traduceri ne dă posibilitatea ca să ne familiarizăm şi cu rezultatele literare ale altor popoare civilizate*."[9]

După Filimon, bibliotecile sunt „*produse ale unor profunde necesităţi culturale ale popoarelor de elită cari, la rândul lor, constitue cele mai puternice şi indispensabile instrumente pentru înaintarea şi răspândirea culturei care, la rândul ei, a dat dovadă că temelia de existenţă a unui Neam şi Ţară este nu numai prosperitatea economică, ci şi lumina şi căldura pe care o dă cultura. Gradul de cultură să manifestă prin totalitatea tipăriturilor din domeniul tuturor cercetărilor ştiinţifice şi beletristice, prin urmare o bibliotecă, înainte de toate, trebuie să concentreze toate operile cari servesc ca donaţii gradului de cultură naţională, din alt punct de vedere pentru cultura generală, pe principiul reciprocităţii, toate operele cari ne pun la curent cu rezultatele mondiale. Biblioteca este şcoala vieţii care ne învaţă nu pentru notă şi certificat, ci pentru nevoile imperioase ale existenţei, misiune pe care o avem ca individ în societate*."[10]

Biblioteca din Târgu-Mureş este un „*instrument indispensabil de cultură românească, care trebuie să complecteze munca şi silinţa profesorilor*,"[11] în oraş existând mai multe şcoli.

Bibliotecarul este, după Aurel Filimon, încredinţat cu o misiune ideală, iar, pentru a o duce la împlinire, el trebuie să aibă calităţi „*dintre cari ceea mai importantă este să fie cel mai impertinent cerşetor şi fără de ruşine organizator al depozitului de cărţi, pentru că o Bibliotecă să poată prospera şi să procure cărţile necesare domeniilor ştiinţifice-beletristice pe bani la noi în Ţară este o imposibilitate*."[12]

Aurel Filimon s-a implicat masiv în dezvoltarea bibliotecii şi a fondului de carte; el nu doar cerea Consiliului Orăşenesc, ci venea şi cu

[9] ***Idem***, dosar 1931, f. 6-7.
[10] ***Idem***, dosar 1932, f. 110.
[11] ***Ibidem***.
[12] ***Ibidem***.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

soluţii şi idei, dintre care, bineînţeles, de unele se ţinea cont, iar altele erau ignorate.

În 1925, a propus Consiliului Orăşenesc să aducă în vigoare „*impozitul bibliotecar*" pe spectacole la cinematograf, teatru, concerte, baluri etc. „*Cu un cuvânt, la ori ce feli de adunare cu scop distractiv şi amuzare, după biletul de intrare să se aplice 50 de bani, în felul cum să aplică după străini sau la hoteluri taxa de lux*."[13] Aurel Filimon estima că s-ar putea cumpăra astfel cel puţin 5-6.000 volume pe an, iar în 10 ani biblioteca s-ar îmbogăţi cu 50-60.000 volume de cărţi. „*Această sumă de 50 de bani poate să ne realizeze scopul şi poate să ne înalţe la nivelul cerut de timpurile vremurilor*."[14]

A doua propunere era referitoare la legatul cărţilor; Aurel Filimon a înaintat propunerea ca Primăria să înfiinţeze o compactorie cu scopul de a lega toate lucrările Primăriei, Uzinei, Bibliotecii. Pentru susţinerea propunerii, arăta că legatul cărţilor era destul de mult. „*Legatul unei cărţi 8° cu preţi favorabil este 18 lei şi 4° tot cu preţi favorabil este 27 lei. Considerând o îmbogăţire de cărţi anual de 4.000 volume, dintre cari se fie 3.000 volume 8° şi 1.000 să fie 4°, cât ar costa ele astăzi, 3.000 x 18 este 54.000 lei şi 1.000 cu 27 lei este 27.000 lei, în total 81.000 lei. Socotind anual 1.000 volume legate de a doua oară cu preţul de astăzi de 25 lei, ar fi 25.000 lei, în total 106.000 lei, sumă fabuloasă*."[15] În 1925, bugetul prevedea 50.000 lei pentru toate cheltuielile, iar dacă se înfiinţa compactoria, aceşti bani se puteau folosi pentru ea şi, în felul acesta, Primăria ar avea doar de câştigat.[16]

În 1923 a fost propus de către directorul bibliotecii, dr. Molnar Gábor, să meargă la Bucureşti pentru a aduce cărţi. În cererea sa către Primărie, Molnar Gábor scria că Aurel Filimon „*atât prin cunoştinţele sale bibliografice, cât şi prin legăturile sale cu diferitele Instituţiuni ştiinţifice, ar putea realiza un serviciu precios*."[17] În condiţiile în care biblioteca nu-şi putea îndeplini misiunea, pe fondul lipsurilor materiale, Filimon a făcut eforturi de a obţine donaţii de la diferite instituţii şi edituri. În cererile sale pentru donaţii, argumenta astfel: „*ca biblioteca să contribuie la opera de românizare, să poată satisface nevoile atâtor şcoli româneşti şi minoritare, iar a profesorilor, mai departe a publicului, astăzi să află imposibilă. Şcolile astăzi n'au bibliotecile necesare pentru elevi şi profesori, aşa că toţi să mărginesc la biblioteca noastră. Nu mai vorbim de provincie, care este lipsită cu*

[13] ***Idem***, dosar 1925, f. 49.
[14] ***Ibidem***.
[15] ***Ibidem***.
[16] ***Ibidem***, f. 49-50.
[17] ***Idem***, dosar 1923, f 82

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

desăvârşire de aceste cărţi."[18] *„Facem iară un apel rugându-vă să binevoiţi a ne dărui din depozitul dubletelor şi tripletelor pe acelea de care n'aveţi nevoie şi pe cari noi astăzi le-am putea întrebuinţa şi cu cari am putea satisface multe persoane, contribuind astfel la opera de consolidare şi românizare.*"[19]

Aurel Filimon considera că *„această bibliotecă a avut menirea ca, prin bogăţia sa, să contribuie la cunoaşterea literaturei şi, în acelaşi timp, să servească şi scopul de naţionalizare a provinciei, cari nu era maghiară.*"[20] *„Publicul românesc din oraş şi judeţ, care frecventează biblioteca, cere cu insistenţă cărţi româneşti şi iară cărţi româneşti, însă fără a putea fi satisfăcut. Este al doilea element important românesc care sufere profund întrăbuinţările sale sufleteşti, din cauza lipsei secţii româneşti a Bibliotecii noastre. Mai mult chiar, şi publicul minoritar al oraşului, care are nevoie de a să familiariza cu limba românească literară şi cu produsele literaturei noastre cere, de asemenea, în fiecare zi, cartea românească, pe care nu i-o putem pune la dispoziţie.*"[21]

Completarea bibliotecii era principala preocupare a lui Filimon; în opinia lui, *„completarea bibliotecii este o necesitate anuală foarte importantă, căci neglijarea ei majorează simţitor lipsurile.*"[22]

În octombrie 1923, Aurel Filimon a plecat la Bucureşti pentru a procura cărţi şi reviste care lipseau sau erau volume incomplete.[23] Printre volumele căutate se numără: A. D. Xenopol, ***Istoria românilor***, în 10 volume, 2 suplimente, din care biblioteca avea doar 5 volume; I. Zane, ***Proverbele românilor***, în 12 volume; biblioteca avea 4 volume; ***Analele Academiei Române, Memoriile secţiunei istorice***, seria I, în 10 volume şi seria II, în 43 de volume, din care biblioteca avea 10 volume; ***Buletinul Societăţii Regale Române de Geografie***, în 40 de volume; biblioteca avea 10 volume; volume care lipseau din colecţiile bibliotecii: Hurmuzaki, ***Documente privitoare la Istoria românilor cu suplemente***, 35 volume; Hurmuzaki, ***Fragmente zur Rumanische Geschichte***, 5 volume; Bianu şi Hodoş, ***Bibliografia Românească Veche***; reviste: ***Revista de Istorie şi Arheologie***, 50 volume; ***Convorbiri literare***, 54 volume; ***Publicaţiunile Institutului de Geologie***, 10 volume; ***Buletinul comisiei monumentelor istorice***, 10 volume.

În decembrie 1923, Filimon s-a oferit din nou să meargă la Bucureşti pentru a procura cărţi, în mod gratuit; el nu cerea *„diurne, nici*

[18] ***Idem***, dosar 1927, f. 126

[19] ***Ibidem***.

[20] ***Ibidem***, f. 127.

[21] ***Idem***, dosar 1931, f. 70.

[22] ***Idem***, dosar 1930, f. 47.

[23] ***Idem***, dosar 1923, f. 102-103.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

speze de întreţinere de durata absenţei," ci doar „*spesele de tren*."[24] În 21 decembrie 1923, i-a fost aprobată cererea pentru a pleca la Bucureşti, primind şi o sumă de 15.000 lei.[25]

Aurel Filimon procura cărţi pe bază de donaţii şi de cumpărare. Donaţiile le obţinea de la diferite instituţii cultural-ştiinţifice, printre care şi Academia Română, Institutul de Geologie, Casa Şcoalelor, Fundaţia Carol I, Comisia Monumentelor Istorice, Cartea Românească. Cărţile cumpărate le achiziţiona de la diferite edituri, de aici cumpăra cărţi epuizate.

La sfârşitul anului 1923 şi începutul anului 1924, a făcut două drumuri la Bucureşti, primul de 9 zile, de la 27 decembrie până la 4 ianuarie, iar al doilea de 10 zile, de la 11 ianuarie până la 19 ianuarie. Vizita la Bucureşti dura atâtea zile deoarece trebuia să obţină aprobarea, apoi să primească şi să aducă aceste cărţi. În urma unor astfel de călătorii, a reuşit să obţină 371 volume din donaţii, în valoare de aproximativ 20.000 lei şi 271 volume cumpărate cu acte doveditoare. Aceste două drumuri l-au costat 13.962 lei. Volumele donate proveneau după cum urmează: 118 volume de la Academia Română; 25 volume de la Institutul de Geologie; 112 volume şi broşuri de la Casa Şcoalelor; 70 volume de la Fundaţia Carol I; 9 volume de la Comisia Monumentelor Istorice şi 35 volume de la Cartea Românească.[26]

În timpul vizitei de la Bucureşti de la sfârşitul lunii mai a anului 1924, Filimon a cumpărat cărţi de la edituri, precum: Casa Românească, Steinberg, Socec etc., dar a obţinut şi volume din ***Analele Academiei*** şi 40 de volume din ***Documente privitoare la Istoria Românilor*** de E. Hurmuzaki pentru a completa colecţia bibliotecii.[27]

În iunie 1924, mergând la Casa Românească cu o listă deja întocmită, Filimon nu a găsit toate cărţile, acestea fiind epuizate; a fost nevoit să aleagă alte titluri. Pentru a aduce cărţile, a cumpărat lăzi în care le-a aşezat pentru a fi transportate şi le-a asigurat cu 20.000 lei. A cumpărat 518 cărţi, dintre care 24 volume din ***Analele Academiei***, 40 volume din ***Documente privitoare la Istoria Românilor*** de Hurmuzaki - amintite mai sus - şi 454 volume beletristice şi de ştiinţă. Cărţile cumpărate erau în valoare de 19.824 lei, la care s-au adăugat cheltuieli cu transportul, în valoare de 813 lei.

[24] ***Ibidem***, f. 121.
[25] ***Ibidem***, f. 122.
[26] ***Ibidem***, f. 123-124.
[27] ***Idem***, dosar 1924, f. 129.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

Conform statisticii prezentate în 1926,[28] reiese că, în acest an, colecţia bibliotecii era alcătuită din 18.117 lucrări în 23.478 volume. Erau pierdute 400 volume, deteriorate 2.475 volume, din care, în 1921, 501 volume s-au dat Şcolii Comerciale, iar 1974 au rămas în depozitul bibliotecii. În circulaţie erau 20.603 cărţi, în depozit se aflau 9.958 cărţi, duplicate, triplete, broşuri, gazete, reviste etc. Valoarea totală a cărţilor era de 4.120.600 lei.

Furtul de carte nu era exclus; în aprilie 1926, fiind bănuit de furt un cititor al bibliotecii, s-a efectuat o percheziţie la casa acestuia. Filimon a participat alături de autorităţi la această verificare, în urma căreia au fost găsite 9 cărţi şi peste 60 fragmente din revista ***Nyugat***, care au fost restituite bibliotecii.[29]

Pentru a îmbogăţi fondul de carte, Aurel Filimon a optat şi pentru varianta donatorilor particulari; un astfel de exemplu este cel al Emei Dosa de la Noşlac, de unde a fost adusă la bibliotecă *„o cantitate de cărţi de 4 lăzi, având o greutate de 316 kg. Câte cărţi ar fi la număr nu pot să ştiu, deoarece nu le-am numărat*."[30] După conţinut, ele erau în majoritate lucrări ştiinţifice în limbile germană, maghiară şi latină; de beletristică erau mai puţine.[31] Aurel Filimon a făcut călătoria la Noşlac în luna septembrie a anului 1926, în decursul concediului său şi pe cheltuiala sa.

În februarie 1927, cu ocazia vizitei ministrului muncii, Grigore Trancu-Iaşi, biblioteca a beneficiat de o donaţie de carte. Printre cărţile ce au fost recepţionate de Aurel Filimon, de bibliotecarul Palatului Cultural şi de inspectorul Muncii pentru Regiunea Târgu-Mureş, Ioan Mălaiu, se numărau: ***Dunărea noastră***, de N. Daşcovici; ***Naţionalizarea Şcoalei*** de Ştefan Zeletin; ***Sociologia*** de Emil Durkheim; ***Noul codice de şedinţe*** de Corneliu Botez; ***Desenul tehnic*** de I. D. Bubulac; ***Românii dintre Vidin şi Timoc*** de Emanoil Bucuţa etc.[32]

În primăvara anului 1927, Aurel Filimon cerea Ministrului Instituţiilor Publice, ca, de la liceele Papiu Ilarian şi Unirea, Şcoala Comercială, Şcoala Civilă, unde se aflau depozitate bibliotecile vechi maghiare, cărţile care se mai găseau să fie duse la Biblioteca Orăşenească. Considera că *„păstrându-se la Bibliotecă, în toate timpurile vor putea sta la dispoziţia persoanelor care doresc a se ocupa cu dezvoltarea literaturei noastre, putând afla şi aceste cărţi pentru comparaţie orişicând*."[33]

---

[28] ***Idem***, dosar 1926, f. 14.

[29] ***Ibidem***, f. 181.

[30] ***Ibidem***, f. 188.

[31] ***Ibidem***.

[32] ***Idem***, dosar 1927, f. 118.

[33] ***Ibidem***, f. 136.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

În octombrie 1930, cerea din nou să-i fie aprobată plecarea la Bucureşti pentru a aduce cărţi; în acest sens, s-a adresat în scris direct primarului. În această scrisoare, Filimon prezenta următoarea motivare: „*Completarea bibliotecii este o necesitate anuală foarte importantă, căci neglijarea ei majorează simţitor lipsurile. Cum ştiţi şi Dumneavoastră pe exerciţiul anului bugetar curent n'avem nici un articol pentru acest scop, fondul cultural din care am primit din trecut ceva pentru cumpărături, pe acest an nu s'a dat, prin urmare, ar însemna că în acest an să nu cumpărăm cărţi. Pentru a putea echilibra această împrejurare, am onoarea a vă propune ca să mi să dăie o delegaţie a merge la Bucureşti, cu care ocazie mă voi îngriji ca să primim dela diferite Instituţiuni cărţi gratuite, aşa cum am făcut şi în trecut. Dacă nu putem cumpăra, măcar gratuit să ne satisfacem întrucât nevoile. Cu această ocaziune aş garanta o cantitate de minimun 7.500 volume, cari de sigur, ar reprezenta o valoare de cel puţin 30.000 lei.*”[34] Într-o altă scrisoare, el afirmă: „*Având în vedere că completarea Bibliotecii cu cărţi româneşti este nu numai o necesitate inevitabilă, dar este şi un postulat naţional de primul rang, având în acest oraş atâtea şcoli, şi Instituţiuni, cari, dacă nu altceva, ar dori să cunoască şi literatura românească. Subsemnatul, care nu numai că este un funcţionar al bibliotecii, dar având şi o aplicaţiune ereditară pentru astfel de Instituţiuni mai departe având zilnic contact cu cererile unora şi altora, completarea Bibliotecii conform dorinţelor unei Instituţiuni bine organizate mă determină a face toate sforţările, a profita de toate împrejurările favorabile, şi să creez ce-mi inspiră spiritul de organizare. Calitatea individuală ca spirit de organizare mă îndeamnă să nu fiu satisfăcut cu rezultatul propunerei mele, că Primăria de prezent n'are fonduri de deplasare. Condus de această împrejurare, având terenul preparat pentru obţinerea unor rezultate frumoase, am onoare a vă ruga să bine-voiţi pe propriile mele speze a-mi aproba următoarea cerere: Rog un concediu de 8 zile a merge la Bucureşti, când voi realiza planul meu de completare a bibliotecei cu cărţi româneşti gratuite. Cu această ocaziune, ca să pot suporta spesele de drum cari sunt dus şi întors 2.000 lei, plus alte cheltuieli, rog un avans de 3.000 lei cari să se retragă din leafa mea în trei rate lunare. Ce pot avea în viaţă? O mângâiere sufletească văzându-mi la bătrâneţe şi opera pe care am putut-o crea.*”[35] Cererea a fost aprobată în şedinţa Delegaţiei Consiliului Municipal din 4 noiembrie 1930.[36]

În eforturile sale de a completa şi îmbogăţi fondul de carte românească al bibliotecii, Aurel Filimon s-a confruntat şi cu diverse probleme. Dintr-un raport, pe care îl prezintă primarului oraşului la 18

[34] ***Idem***, dosar 1930, f. 47.
[35] ***Ibidem***, f. 49.
[36] ***Ibidem***, f. 48.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

august 1931,[37] aflăm că, în anul 1927, a adus de la Bucureşti 500 volume de cărţi gratuite, fără autorizaţie, motiv pentru care a fost ameninţat cu cercetare disciplinară. Tot în 1927 a solicitat în scris să i se îngăduie aducerea de cărţi gratuite cu delegaţie, dar cererea nu i-a fost acceptată pe motiv că nu sunt bani. Dacă a cerut să cumpere cărţi, nu i s-a permis din cauză că adusese deja cărţi gratuite, deşi erau fără delegaţie. În 1928 biblioteca nu a avut articol de buget; nici în 1929 nu a avut, însă s-a dat o sumă de bani din fondul cultural în acest sens; nici în 1930 nu a fost trecută biblioteca în buget. În astfel de situaţie, pentru a continua achiziţia de carte, nu i-a rămas altă soluţie decât să ceară şi să adune cărţi româneşti din donaţii.

La începutul anului 1931, în perioada 25 ianuarie - 1 februarie, Aurel Filimon s-a deplasat la Bucureşti. Pentru a obţine cărţi, a trecut pe la Academia Română, Arhivele Statului, Depozitul Casei Şcoalelor, Banca Marmorosch Bank, Fundaţia Regele Carol I, Biblioteca Universitară, Societatea de Geografie. Rezultatul acestei deplasări s-a constituit în aproximativ 500 cărţi şi 3 hărţi, obţinute de la Institutul de Geografie, în valoare de circa 50.000 lei. Printre cărţile aduse se numărau cărţi din colecţia Biblioteca Clasicilor Români: ***Povestiri***; ***Poezii*** de Eminescu; ***Nuvele***, ***Momente şi schiţe, amintiri*** de Caragiale; ***Fragmente istorice*** de Negruzzi; ***Ciocoii vechi şi noi*** de N. Filimon; ***Despot-Vodă*** şi ***Fântâna Blanduzinei*** de V. Alecsandri; ***Mihnea Vodă*** de Odobescu; ***Legendele românilor*** de P. Ispirescu; ***Colindatul Neamului***; ***Cartea misionarului*** de Mugur V. Voiculescu; ***Printre apostoli*** şi ***Porunca a zecea*** de C-tin Chiriţă; ***Pentru Ţară*** de C. Râuleţ etc.[38] În perioada 20-27 iulie, deplasându-se iar la Bucureşti, a adus circa 339 volume, în valoare de aproximativ 24.963 lei.[39]

În noiembrie 1931 a făcut demersuri în vederea achiziţionării ***Volumului de omagiu Excelenţei Sale Nicolae Iorga***,[40] care costa 1000 lei. Aurel Filimon considera acest volum „*cu un conţinut dintre cele mai interesante şi care volum este indispensabil ori cărei biblioteci.*”[41]

Anul 1931 putem spune că a fost un an de succes pentru Aurel Filimon în ceea ce priveşte achiziţia de carte; dacă, în anii trecuţi, s-a confruntat cu probleme, în acest an a reuşit să aducă de la Bucureşti, cu ocazia celor patru deplasări, cărţi în valoare de aproape 200.000 lei, volume obţinute din donaţii; a primit doar 20.000 lei spesele de drum şi

[37] ***Idem***, dosar 1931, f. 36.
[38] ***Ibidem*** f. 79.
[39] ***Ibidem***, f. 94.
[40] ***Ibidem***, f. 49.
[41] ***Ibidem***.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

diurne, deşi a cheltuit 25.599 lei.[42] A reuşit să dobândească de două ori atâtea cărţi gratuite cât avea leafa de bibliotecar, un total de 1349 cărţi.[43]

În 1932, Biblioteca avea aproximativ 7.000 cărţi româneşti.[44] Din 1918 până în 1932 s-au cumpărat, în 3-4 etape, cărţi în valoare de 60-70.000 lei, restul au fost obţinute de Aurel Filimon în mod gratuit.

Aurel Filimon era de părere că „*dacă nu erau cărţile în limba română, un oraş ca Târgu-Mureşul unde sunt atâtea şcoli, instrucţiuni, profesori, intelectuali, nu vorbesc de o regiune atât de importantă românească, urma a se condamna să nu cunoască produsele literare ştiinţifice? Legea nu interzice complectarea bibliotecii, contrar dispune prevederea articolului pentru acest scop. În buget este un articol completarea bibliotecii. Ori complectarea poate fi făcută pe lângă toate formele existente: cumpărături, donaţii, schimburi, cerşâri etc., principalul fiind că biblioteca, pe lângă articolul ce-l are, să câştige cât mai multe cărţi.*"[45] Condus de acest principiu, Filimon a făcut tot ce a putut ca să procure cărţi pe toate căile posibile, mai ales în anii când biblioteca nu figura în buget.

Filimon era un specialist în „*cerşitul cărţilor gratuite*"[46] despre care zicea că nu depinde de un plan întocmit în prealabil, ci de momente favorabile, iar aceste momente favorabile nu pot fi administrate pe cale administrativă şi legate de delegaţii, pentru că „*o bibliotecă are atâta drept să primească şi să ceară valori gratuite, bine-înţeles că acele cheltuieli sunt cu mult inferioare costului cărţilor, însemnând mari economii Primăriei.*"[47]

În 1933, deplasările la Bucureşti au îmbogăţit fondul bibliotecii cu 487 volume, în valoare de 81.735 lei.[48] În urma uneia dintre călătorii, au fost aduse 47 de lucrări, între care şi ***Colecţia de legi şi regulamente***, în 25 volume, în valoare de 9.565 lei. Cu altă ocazie, au fost obţinute 440 volume, în valoare de 72.170 lei.

În 1935, biblioteca achiziţiona cărţi de literatură de la Librăria Ardealul şi cărţi pedagogice de la Librăria Progresul.[49] Printre cărţile pedagogice cumpărate se numără şi ***Organizarea învăţământului*** şi ***Şcoala românească*** de Gabrea, ***Didactica generală*** de Gărănescu,

[42] ***Idem***, dosar 1932, f. 97.
[43] ***Ibidem***, f. 109.
[44] ***Ibidem***, f. 108.
[45] ***Ibidem***.
[46] ***Ibidem***, f. 111.
[47] ***Ibidem***, f. 108.
[48] ***Idem***, dosar 1933, f. 50.
[49] ***Idem***, dosar 1935, f. 75.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

Metoda enciclopedică a lucrului manual de Marinescu şi ***Didactica generală*** de Nisipescu.[50]

Nici în 1935 nu au lipsit cărţile aduse de la Bucureşti, cărţi obţinute din donaţii. În februarie, Aurel Filimon a primit o delegaţie să plece la Bucureşti pentru 7 zile, începând din 5 februarie, pentru a achiziţiona cărţi,[51] dar a fost nevoit să îşi amâne vizita până la 14 februarie.[52] Rezultatul acestei vizite a constat în 392 volume, în valoare de 49.710, la care se adaugă circa 100 volume obţinute de la Fundaţiile Regale Carol I, din stocul cumpărat de către M.S. Regele pentru biblioteci.[53] Cu delegaţia 12.866/935, a fost împuternicit să plece la Bucureşti în perioada 28 mai-6 iunie 1935, iar rezultatul a însumat 396 volume, în valoare de 51.040 lei.[54]

În 1936 a adus cărţi de la Fundaţia Regele Carol I, Fundaţia Principele Carol, Fundaţia Regele Ferdinand I, Casa Şcoalelor, Redacţia Adevărul, Redacţia Universul, Comisiunea Istorică, Direcţiunea Presser, Direcţiunea Cultelor, Bucovina, Tipografia D-lui Torouţiu, Cartea Românească, Institutul Sud-Est European. Au fost aduse 500 volume, în valoare de aproximativ 60.000 lei.[55] În 1937, au fost aduse 2000 cărţi de la Bucureşti,[56] iar în 1940, 380 volume în valoare de 55.844 lei.[57]

Noile achiziţii aduceau noi cititori la bibliotecă, despre care Filimon considera că trebuie „satisfăcuţi," având în vedere că elevii şcolilor „*toată literatura ş'o câştigă prin noi, multe din exemplarele existente sunt insuficiente, chiar literatura modernă într-un exemplar este insuficientă aşa că biblioteca ar urma să se complecteze cu un număr de cărţi*."[58]

În 1935, prin dispoziţiunea nr. 8063-1935, lui Aurel Filimon i s-a acordat o delegaţie provizorie privind preluarea funcţiei de director al bibliotecii publice.[59] Consiliul Orăşenesc a hotărât ca Aurel Filimon să se ocupe mai departe de reorganizarea bibliotecii, de inventarierea şi catalogarea după autori şi conţinut a noilor achiziţii. În ajutorul lui au

[50] ***Ibidem***, f. 78.
[51] ***Ibidem***, f. 20.
[52] ***Ibidem***, f. 21.
[53] ***Ibidem***, f. 100.
[54] ***Ibidem***, f. 116.
[55] ***Idem***, dosar 1936, f. 79.
[56] ***Idem***, dosar 1937, f. 73.
[57] ***Idem***, dosar 1940, f. 58.
[58] ***Idem***, dosar 1936, f. 7.
[59] ***Idem***, dosar 1935, f. 12.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

fost numiţi Vasile Netea, care era plătit lunar cu 1.500 lei, şi Vasile Ruja, plătit cu 2.200 lei.

În 1936, M. S. Regele a demarat programul *Luna cărţii*, în cadrul căruia Uniunea Fundaţiilor Culturale Regale a organizat *Expoziţia Festivă a Cărţii.*[60] Pentru ca sărbătoarea să se desfăşoare în toate centrele culturale din ţară, biblioteca publică din Târgu-Mureş a primit, firesc, invitaţia de a lua parte la acea festivitate desfăşurată în perioada 11 mai - 11 iunie, organizând conferinţe, anunţând, prin publicaţiile locale, manuscrisele şi documentele care pot fi vizitate de public, în cadrul unei expoziţii, şi îndemnând târgumureşenii să participe activ la evenimente. Se cerea, în mod special, expunerea cu precădere a operelor româneşti, clasice şi contemporane, pe care le deţinea biblioteca, astfel încât să poată contribui la creşterea interesului publicului faţă de nevoile reale ale bibliotecii.

Aurel Filimon s-a implicat în organizarea expoziţiei de carte, despre care s-a scris în publicaţia locală ***Glasul Mureşului***, 1934-1935; la pagina culturală a apărut articolul cu titlul ***Târgu-Mureşul cultural (Biblioteca - Expoziţie de cărţi)***, semnat de un anume Vanet. În articol se pot citi următoarele: „*În jurul acestei biblioteci n'au răsunat trâmbiţele reclamelor gazetăreşti, s'au scornit ecouri largi în public, în existenţa ei se deapănă într'un calm înveşmântat în obscuritate.*

Bogăţia bibliotecii e imensă!

Cărţi române, franceze, italiene, germane, latine, maghiare, cuprinzând un vast material ştiinţific şi literar, tapetează câteva sute de rafturi.

Cărţi vechi, cuprinzând istorii şi controverse din veacuri depărtate, ediţii rare, cărţi noi, desprinse din vâltoarea actualităţii, aşteaptă în rafturi cititorii cu mâini mângâietoare şi cu ochi atenţi.

Nu-i lipseşte nimic bibliotecii noastre! Intelectualul cel mai pretenţios, profesorul cel mai informat, tânărul cel mai înaintat, va găsi la biblioteca noastră cărţi şi colecţii pe care nu le cunoaşte, pe care cu greu le-ar putea găsi aiurea, şi pentru care merită să urce din când în când scările ce duc spre bibliotecă.

Aceasta s'a văzut într'un mod strălucit cu prilejul săptămânii cărţii. Directorul bibliotecii, Dl. Aurel Filimon, ajutat de colaboratorii săi, a organizat o întinsă şi admirabilă expoziţie de cărţi şi de reviste.

Expoziţia cuprinde 15 secţii.

Secţia întâi cuprinde romanele româneşri apărute în ultimele sezoane literare, semnate de: M. Sadoveanu, Cezar Petrescu, Damian Stănoiu, C. Stere, Panait Istrati, Sergiu Dan, N. Pora, E. Lovinescu, Dan Petraşincu etc.,

[60] ***Idem***, dosar 1936, f. 113.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

precum şi marile noastre reviste: Gândirea, Viaţa românească, Gând românesc, Ţara Bârsei, Convorbiri literare, Gazeta ilustrată, Boabe de grâu.

În secţiunea a doua sunt expuse albumele de artă naţională, admirabile monografii şi reproduceri din Grigorescu şi Luchian, câteva volume cuprinzând istoria artelor, frumoasa lucrare a Dlui Bădăuţă (România în fotografii), diferite tablouri cu cusături şi modele româneşti etc.

Secţia a treia e alcătuită din cărţi şi reviste franceze şi italiene, precum şi traduceri.

Emoţionant se prezintă secţia a patra, cuprinsă în întregime de cărţile cu poezii moderne. Arghezi lângă Adrian Maniu, Ion Pillat lângă Ion Barbu, alături Ion Minulescu şi G. Bacovia, lângă ei Cincinat Pavelescu şi N. Crainic, apoi Stamatiad, M. Codrescu, Gherghinescu-Vania, Gregorian, Focşeneanu, Perpessicius, poeţi mulţi, poeţi români, numai poeţi.

Vine apoi la rând secţia istoriei românilor, deschisă de monumentala „Cronică" a lui George Şincai, „în timp de 34 de ani culeasă şi după mai multe minţi de autori," continuându-se cu „Părţi alese din istoria Transilvaniei" de G. Bariţiu, cu volumele din „Cartea de aur" a lui Teodor V. Păcăţianu, istoriile lui Xenopol şi Iorga, tablourile domnitorilor români etc.

Secţia şasea expune colecţii de ziare şi reviste vechi ardelene: Gazeta Transilvaniei, Telegraful român, Drapelul etc., în coloanele cărora s'a risipit sufletul luminos a lui Gh. Bariţiu, Mureşeni, A. Şaguna, V. Branice, şi toată pleiada de odinioară a mărilor şi neprihăniţilor ziarişti ardeleni.

Urmează apoi secţiile cu caracter ştiinţific, în care sunt expuse tablouri şi cărţi geografice, geologie, paleontologie, astronomie. Lângă o fereastră plină de lumină se află secţia folclorului românesc. Culegerile de folclor ale lui V. Alecsandri, Gr. Tocilescu, C. Rădulescu-Codin, O. Densuşianu, Tudor Pamfil, colinde populare, balade, snoave, poveşti, amintesc cititorului că peste ţarinile şi codrii acestei ţări trăieşte un popor cu suflet de poet.

Frumoasă secţia nuvelei, interesantă cea a criticei literare, înduioşetoare cea a amintirilor şi omagiilor pentru Titu Maiorescu, Spiru Haret, N. Iorga, C. Rădulescu Motru, Ion Bianu etc.

Pentru ca expoziţia să fie cât mai bogată şi mai utilă, cu prilejul săptămânii cărţii s'au cumpărat cărţi de aproape 10.000 lei, cari pe viitor rămân puse la dispoziţia publicului.

Noua organizare a bibliotecii, cu cărţile aranjate după materii, precum şi noile achiziţii de cărţi româneşti actuale, fac din biblioteca municipală un focar de cultură, pe care nu trebuie să-l ocolească nici un iubitor de carte."

În 1937, conform deciziei nr. 10.050 din 23 iulie 1937, s-a făcut selecţionarea cărţilor fără valoare şi scoaterea din circulaţie a operelor devenite, prin folosinţă, improprii.[61] Principiul pe care s-a făcut

[61] ***Idem***, dosar 1937, f. 2.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)

selecţionarea a fost foarte simplu: scoaterea cărţilor duplicate şi a celor uzate în asemenea măsură încât legarea ar fi mai costisitoare decât valoarea lor iniţială; cărţile defectuoase prin lipsa unor pagini; periodice complete şi incomplete, care pentru bibliotecă nu mai prezintă nici o valoare. Cărţile scoase au fost valorificate şi s-a făcut o evaluare a volumelor care mai puteau fi întrebuinţate, pentru a se pune un preţ de vânzare; astfel, suma totală ar fi ajuns la 30.000 lei. Ce nu s-a putut vinde liber sau licitaţie, s-a vândut ca hârtie cu kilogramul.

În 1939, printr-o adresă trimisă primarului de atunci al oraşului, Aurel Filimon cerea să se dispună ca secţia românească a bibliotecii să primească numele „Biblioteca Mihai Eminescu" şi, în cadrul acesteia, să se organizeze o secţie specială, formată exclusiv din operele lui Eminescu. Pentru realizarea acesteia, Aurel Filimon a contactat toate librăriile, examinând vechile şi noile cataloage, în vederea alcătuirii materialului informativ ce se putea încă procura, deoarece multe ediţii erau epuizate, găsindu-se doar izolate pe la diferite anticariate, iar timpul necesar achiziţionării putea fi destul de îndelungat, poate chiar 2-3 luni. În plus, a cerut ca o parte din buget - de la articolul 123 - să fie transferată, suma de 8.000 lei, în scopul achiziţionării acestor lucrări. [62]

Dintr-un raport de activitate din 1940 aflăm că, în sala de lectură a bibliotecii s-au ţinut cursuri de limba franceză, limba italiană, iar examenele se ţineau în luna mai. Cursurile au fost conduse de Misiunea Universitară Franceză şi Institutul de Cultură Italiană.[63]

Un bilanţ al eforturilor lui Filimon la plecarea lui în refugiu, în 1940, se încheia cu 38.500 de volume, din care 14.200 în limba română, fond enciclopedic care stă şi astăzi la baza colecţiilor Bibliotecii Judeţene Mureş, situată printre cele mai înzestrate din ţară.

Înlăturat în condiţii nefaste, după dictatul de la Viena, Aurel Filimon rămâne o perioadă de timp la Bucureşti, apoi, fiind bolnav, se retrage la Rapoltul Mare, unde se stinge din viaţă la 3 martie 1946. Abia în luna august a acestui an rămăşiţele sale pământeşti au fost aduse la Târgu-Mureş, fiind înmormântat la Cimitirul Municipal din localitate.

[62] ***Idem***, dosar 1939, f. 23.
[63] ***Idem***, dosar 1940, f. 16.

BDD-A19424 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:14:06 UTC)